

СТАНОВИЩЕ

от доц. д.ф.н. **Татяна Иванова Ичевска,**
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”
(н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. в научна организация)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**'

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология

докторска програма Българска литература (*Българска литература след Първата световна война*)

Автор: Дора Василева Маринова

Тема: КОНЦИПИРАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ В РОМАНА ОТ 90-ТЕ ГОДИНИ НА 20. ВЕК ДО ДНЕС

Научен ръководител: Доц. д.ф.н. Татяна Иванова Ичевска, ПУ „Паисий Хилендарски”
(акад. дл., н. ст., име, презиме, фамилия – научна организация)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-1810 от 10. 06. 2020 г. на ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Конципиране на българската история в романа от 90-те години на 20. век до днес” за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма Българска литература (Българска литература след Първата световна война). Автор на дисертационния труд е Дора Василева Маринова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра “История на литературата и сравнително литературознание” с научен ръководител доц. д.ф.н. Татяна Иванова Ичевска от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”.

Представеният от Дора Василева Маринова комплект материали на хартиен носител **Е** в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)
- заповеди за записване в докторантура;

- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността с успех Отличен (6.00);
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;
-

Докторантът е приложил 5 броя публикации по темата на дисертационния труд.

Дора Василева Маринова е завършила специалността „Български език и история” в ПУ „Паисий Хилендарски” през 2012 г. През 2014 г. завършва магистърска програма „Актуална българистика” в същия университет. От 2016 г. е зачислена като редовен докторант по Българска литература след Първата световна война в катедра „История на литературата и сравнително литературознание”. В хода на докторантурата си Дора Маринова е водила упражнения по Българска литература след Първата световна война и по Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война и активно е участвала в организираните от катедрата и Филологическия факултет научни форуми. Автор е на рецензии за творби от съвременната българска литература, публикувани в сп. „Страница” и в литературния блог „Под линия”.

Познавам Дора Маринова като студентка в бакалавърската и в магистърската програма. Още тогава тя демонстрираше подчертан интерес към проблемите на съвременната българска литература. Логично следствие от това беше и нейният избор да кандидатства за докторант по тази литература. През всички години на докторантурата си тя подхождаше отговорно както към написването на своя дисертационен труд, така и към всички научни ангажименти на катедрата. И дипломната ѝ работа в магистърската програма, на която бях научен ръководител, и дисертационният ѝ труд издават нейната добра филологическа подготовка, уменията ѝ да анализира, изключително коректното боравене с използваните критически източници, мотивираността ѝ да се развива като изследовател.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертацията на Дора Маринова е не просто интересна, но тя е заявка за търсения в едно поле, което до този момент не е систематично и задълбочено изследвано от страна на литературните изследователи.

3. Познаване на проблема

Текстът на Маринова демонстрира много добро познаване на съвременните български романи, тематизиращи определени моменти от българската история, както и на научната литература върху отношението литература – история, на критическите изследвания и рецензии върху избраните за наблюдения автори и творби.

4. Методика на изследването

Водещ в дисертацията е **сравнително-типологичният анализ**, който позволява на Маринова да проследи диалога, който водят помежду си избраните от нея романи, осмислящи от различен ракурс едни и същи исторически събития. В същото време в повечето от главите анализиранияте романи се поставят и в един по-широк литературноисторически контекст, като се коментират смисловите мостове между съвременните текстове и класически творби от българската литература.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е в обем от 256 страници заедно с библиографията. Състои се от увод, четири глави, всяка от които разделена на по няколко подчасти, заключение и библиография. В Увода Маринова формулира целта и задачите на своята работа, извежда и обговаря нейната структура, като прави и необходимите уговорки относно литературноисторическите граници на дисертацията, предопределящи избора ѝ на и/ли отказа ѝ от определени романи. В първа глава – „Литература и история”, докторантката ясно заявява изследователското си поле – във фокуса на нейното внимание попадат, от една страна, такива романи, които предлагат нова гледна точка към времето на Възраждането, от друга страна, романи, които обговарят личности и събития, изиграли важна роля в обществено-политическия живот у нас непосредствено след Освобождението (като Стефан Стамболов и Фердинанд), от трета, романи, центрирани около важни събития от нашата нова история, които – най-вече по идеологически причини, са били маргинализирани или премълчавани до 90-те г. на 20. век. В тази глава, позовавайки се както на излизалите след 90-те г. романи, така и на критическите наблюдения върху тях, Маринова извежда и коментира основните подходи към историята в съвременната литература. Като превръща в своя изходната точка теоретичните постановки на Г. Лукач, тя се опитва да разграничи и различните типове романи, които се създават у нас след 90-те г. на 20. век – класически историческия роман, роман за историческото минало, постмодерен исторически роман. В този смисъл логична е появата на частта, в която се прави сравнение между подхода към историята преди и след 90-те г., както и на частта относно постмодерното разбиране за история. Позовавайки се на трудовете на Рикьор, Бодрияр, Нора, Лоуентал Маринова извежда и

основните въпроси за вината, травмата, прошката, забравата, на които съвременните автори се опитват да предложат отговор в своите творби. Във втора глава – „Тематизации на Българското възраждане в съвременния роман”, на анализ са подложени романите „Възвишение”, „Заради дякона Игнатия“, „Фото Стоянович“, „Грехът на Млатица“, „Калуня-каля“, в които настойчиво се проблематизират налагани през годините представи за Възраждането, за националноосвободителната ни революция, за нейните ключови фигури. В тази глава особено ясно се вижда как в съвременната литература си дават среща класическото и (пост)модерното романописание, как се сблъскват различните виждания за историята, за историческата истина, за мястото на водача и на обикновения човек в хода на историческия процес. Трета глава – „Следосвободенска България в романа след 90-те г. на 20. век”, разглежда някои литературни проекции на Стамболов и Фердинанд. Тук Маринова прокарва тезата, че интересът към тези фигури – особено след 1989 г. – е свързан с желанието на съвременните автори да изградят представата за добрия политик, способен да спаси държавата, както и да окрили своя народ. Специално внимание е обърнато на проблема за играта в политиката и за политиката като игра, на проблема за крехката граница между компромиса и предателството, за вината (лична и държавническа) и възможно/невъзможното ѝ изкупление. Посредством анализа на романа „Една и съща нощ” пък докторантката навлиза и в още една болезнена тема, каквато са 20-те г. – десетилетието, в което силно проблематично се оказва правото на човека да мисли и говори свободно. Както чрез споменатите дотук романи, така и чрез използвания като повод за обобщение роман „Чамкория”, Маринова обръща внимание върху още един важен в съвременната ни литература проблем – за драмата на човека, разпънат между държавните закони и законите на собствената си съвест. Четвърта глава – „Образи на 40-те г. на 20. век в съвременния роман – кризи и подеми”, разсъждава над въпроси, дълго време премълчавани в художествената ни литература – за съдбата на българските македонци, останали извън пределите на България след Втората световна война, за разочарованието от поредното невъзможно освобождение и обединение според някогашния национален идеал, за странната политика на България спрямо македонските бежанци; за депортирането на евреите и травматичните спомени, с които трябва да се справят децата както на жертвите, така и на техните палачи; за драматичните процеси, започнали у нас след Девети септември 1944 г., катализирани особено от дейността на Народния съд. Заключението събира изводите на докторантката относно това как съвременните романи градят своите разкази за историята, за нейните личности и събития, за начините, по които модерността (пре)написва определени сюжети, наложени от т.нар. литературен канон, как търси и сглобява своята истина за миналото.

Изцяло приемам посочените от докторантката приноси на нейното изследване. Без да ги повтарям, искам специално да обърна внимание на факта, че Маринова, въпреки че прекрасно си даваше сметка за рисковете, произтичащи от избора на тема, която не е обезпечена с

достатъчно солидни литературоведски изследвания, не се поколеба да приеме това предизвикателство. Текстът показва смелостта ѝ да навлиза в трудни и проблематични полета, да пита и да търси отговори дори и когато те могат да породят нашите възражения или да ни изглеждат наивни. Похвално е желанието на Маринова да открива и да се опитва да коментира диалогичните пресичания между текстове, писани в различни литературноисторически периоди. Работата ѝ се чете леко, независимо че броят на разгледаните текстове никак не е малък. Силна страна на докторантката е и умението ѝ да анализира – в някои от главите тя успява да конструира доста интересни сюжети, да се вглежда в определени детайли, да търси тяхната взаимовръзка с цялото или пък ефектите от невъзможността им да се впишат в него.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

По темата на дисертационния труд са приложени 5 публикации. Всички статии са направени въз основата на доклади, които Маринова е представяла на научни конференции у нас и в чужбина. В тях аргументирано са развити основни постановки от дисертационния труд.

В хода на анализите в отделните глави можем да видим заявена собствената гледна точка на докторантката, личат и уменията ѝ да търси междутекстовите връзки между избраните от нея творби от българската литература.

7. Автореферат

Авторефератът адекватно отразява съдържанието на дисертационния труд и основните резултати, постигнати в него, и е изцяло съобразен със специфичните изисквания на Филологическия факултет.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

При евентуално бъдещо издаване на текста като книга бих препоръчала да бъде намерен по-добър баланс между цитирането на ключови постановки от авторитетни изследвания върху историческия роман, върху отношенията литература – история, върху постмодернизма, върху паметта, прошката, забравата и др. и подлагането им на аналитичен коментар от страна на докторантката. Някои от приведените в първа глава теоретични постановки биха могли да се функционализират повече в хода на конкретните анализи.

Във втора глава, най-вече в частта за „Възвишение”, има известно разпиляване в различни – разбира се, сами по себе си важни проблеми, което обаче води до леко разфокусиране на наблюденията върху романа на Милен Русков.

Работата би спечелила и ако по-нататък се задълбочат още аналитичните наблюдения върху романите „Бежанци” и „Чамкория”.

Също така смятам, че в полза на текста би било и това Маринова да се опита да проблематизира в по-голяма степен както чуждите, така и собствените тези.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Конципиране на българската история в романа от 90-те години на 20. век до днес” изцяло отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Имайки предвид постигнатите в него резултати и приноси, убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури на Дора Василева Маринова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (Българска литература), докторска програма *Българска литература (Българска литература от Първата световна война до наши дни)*.

6. 09. 2020 г.

Изготвил становището:

Доц. д.ф.н. Татяна Ичевска

(ак. дл. н. ст. име фамилия)